

Skolopendere (Chilopoda)

Det er ikke uvanlig at skolopendere forviller seg innendørs. Siden de ikke gjør noe skade på boliger, anses de ikke som skadedyr. For å fjerne skolopendere, kan man støvsuge dem opp eller feie dem opp og kaste dem ut igjen. Kjemisk bekjempelse av skolopendere er ikke å anbefale.

Utbredelse

I Norge er det funnet 21 frittlevende arter av skolopendere, med representanter i alle landets fylker.

Kjennetegn

Skolopendere (Figur 1) tilhører dyregruppen leddyr, der vi også finner insekter, edderkoppdyr og krepsdyr. Skolopendere har en langstrakt, flatttrykt kropp med mange kroppsledd og bein, opptil 85 beinpar hos den lengste arten i Norge, *Stigmatogaster subterraneus*. De fleste av artene i Norge tilhører enten gruppen steinkrypere (Lithobiomorpha) eller gruppen jordkrypere (Geophilomorpha). Steinkrypere har en relativt kraftig kropp (Figur 2) som kan bli 30 mm lang hos den største arten i Norge, *Lithobius forficatus*. Jordkrypere har en mye slankere kropp som kan bli opptil 70 mm lang hos *Stigmatogaster subterraneus*. Alle skolopendrene har ett par bein per kroppsledd i motsetning til tusenbein som på de fleste leddene har to par. På det første kroppsleddet bak hodet er beina omdannet til et par giftklør, som brukes til å fange og drepe byttedyr. Ingen norske skolopendere er på noe sett farlig for mennesker. Fargen til norske skolopendere er brun, gul eller rød. Noen jordkrypere kan, hvis de irriteres, skille ut en lysende væsker slik at de gløder i mørke.

Biologi

Skolopendere er svært sårbare for uttørring. De foretrekker å leve på trange steder med lite lys, jevn temperatur og relativt høy luftfuktighet. Jordkrypere med sin lange, tynne og smidige kropp er godt tilpasset et liv i hulrom i bakken, mens steinkrypere gjerne oppholder seg under stein, bark eller blant fuktige blader. Om natten når det er mørkt og høyere luftfuktighet, kommer steinkrypere fram på jakt etter byttedyr.

Skadeomfang og bekjempelse

Det er ikke uvanlig å påtreffes skolopendere i boliger, spesielt om våren eller høsten. De gjør ingen skade på huset og regnes ikke som skadedyr selv om de kan oppfattes som sjenerende hvis de opptrer i stort antall. Siden skolopendere dårlig tåler tørre forhold, vil de i et gjennomtørt hus dø av uttørring relativt raskt. I fuktige miljøer, som for

Figur 1. Skolopenderen *Lithobius forficatus* som kan bli opptil 3 cm lang. Illustrasjon: Hallvard Elven.

Figur 2. Øverst er en steinkryperart (foto: Bjørn Arne Rukke) som har en mer kraftig kropp og lengre bein enn jordkryperarten som vises under (foto: Preben Ottesen).

eksempel en gammel kjeller med dårlig utlufting, vil de imidlertid kunne klare seg lengre og leve av andre smådyr der. Det er ikke å anbefale å benytte kjemiske bekjempningsmidler for å bli kvitt skolopendere innendørs. I stedet bør man heller tette igjen åpninger og sprekker der de kan komme inn. Har skolopendere forvillet seg innendørs kan man fysisk fjerne dem ved støvsugning eller ved å feie dem opp og kaste dem ut.